

Posudek na bakalářskou práci M. Šmejkalové *Pojetí viny podle Hannah Arendtové a Karla Jaspersa*

Práce si klade za cíl představit a srovnat pojetí viny dvou myslitelů, kteří byli nejprve ve vztahu učitel-žáčka a později se stali rovnocennými celoživotními intelektuálními partnery. Téma je velmi zajímavé také proto, že jej Arendtová i Jaspers diskutují v soukromé korespondenci, která nebyla stále badatelsky dost vytěžena. Zároveň platí, že zatímco Arendtové je věnováno v posledních letech dost pozornosti, Jaspers jakoby pomalu upadal do zapomnění a jeho texty jsou čteny spíše historiky než filozofy. I autorčina práce však naznačuje, že jeho text k *Otázce viny* si může zachovat svou relevanci a stojí za to jej promýšlet v různých kontextech. Samotné téma, jak je oběma autory formulováno, se přitom dotýká palčivého a stále filosoficky neuzavřeného morálně-filosofického problému kolektivní viny, odpovědnosti za činy druhých spoluobčanů a vyrovnání se s minulostí. Jakkoli je téma zajímavé, práce jakoby jej nedokázala adekvátně uchopit a rozvinout. Velkou část práce zaujímá pouhý referát o knize *Eichmann v Jeruzalémě*, málo pozornosti, respektive téměř žádná není věnována korespondenci, v níž Jaspers a Arendtová téma také reflektují. Výklad *Eichmanna v Jeruzalémě*, ostatně ani knihy *Otázka viny* však nejde za pouhou rekapitulaci hlavních argumentů.

Práce se sekundární literaturou je spíše slabší, autorka pracuje jen s omezeným množstvím literatury. Např. k procesu s Eichmannem by určitě stálo vzato vzít v potaz Eichmannovu biografii od D. Cesariniho (vydanou česky 2008), knihu hlavního prokurátora Gideona Hausnera *Spravedlnost v Jeruzalémě* (2018). Když už v práci kapitola o Eichmannovi je (a pokládám ji spíše za nadbytečnou), měla by být postavena na více zdrojích než jen knize Arendtové, která, jak autorka píše, je považována historiky za kontroverzní, a ve zpracování a interpretaci historické matérie za spíše překonanou. Práce s literaturou je bohužel málo kritická. Autorčina metoda spočívá v tom, že přebírá a hromadí různá tvrzení, které nalezla v textech, aniž by je kriticky zhodnotila. Pro příklad se lze podívat na s. 11, kde autorka pojednává o sporech, které se týkají argumentace Arendtové, kde s odkazem na doslov Martina Palouše prohlásí, že Arendtová „překroutila některá fakta a zamlčela důležité informace“ (s. 11). Takto silné (a poměrně expresivně formulované) tvrzení by se v textu nemělo objevovat bez přesvědčivých dokladů a argumentů, které však chybí.

Jazyk a styl práce je také slabší, práce není příliš čtivá, psána poněkud neakademicky, např.: „Tento soudní proces nabyl velkého významu. Byl bezprecedentní, což znamená, že neměl obdoby.“ (s. 13) Jazyk je příliš často expresivní, v adjektivech neakademický (adjektiva jako „drsná“, „obrovský“ patří do odborného textu je velmi zřídka). Autorka někdy také přejímá jazyk nacistického newspeaku, když např. vyvražďování nazývá „řešením židovské otázky“ a dává tak nezáměrně druhý život nacistické propagandě (srov.: V. Klemperer: *Jazyk třetí říše*, 2003). Právě Arendtová (stejně jako Klemperer) přitom upozorňuje na to, že recyklace nacistických frází a floskulí je nebezpečím, které brání myšlení. Práce sama však obsahuje celou řadu floskulí, které svědčí o málo reflektovaném přístupu [např. věty jako „Všichni souhlasili s tím, že genocida, jak byl tento zločin označován, nemá v dějinách lidstva obdoby.“ s. 24] Dojem kazí i řada gramatických chyb, zejména ve shodě („za Hitlerovi nadvlády“; s. 35).

Ke struktuře práce mám také výhrady. Není např. jasné, proč se v závěru práce diskutují texty J. Derridy a V. Jankélevitche. K cíli práci kapitola nic moc nepřidává. Zároveň se čtenář musí ptát, proč se neobjevují texty jiné, např. velmi vlivný text Th. Adorna *Was bedeutet: Aufarbeitung der Vergangenheit?*, s nímž Arendtová vedla zřejmě také implicitní polemiku. Naopak více pozornosti mělo být věnováno diskuzi a srovnání argumentů, které Arendtová a Jaspers používají v publikovaných textech a korespondenci.

Závěr: Práce má spíše charakter referátu a bohužel ukazuje na to, že řemeslné zásady kritické práce se zdroji a literaturou byly zvládnuty jen omezeně. Jako vedoucí musím poznamenat, že její příprava byla jednak ztížena lockdowny (autorka není z Prahy a při zavřených kolejích v podstatě veškeré konzultace probíhaly jen online) a náročnými studijními povinnostmi v posledním ročníku. Je tedy zřejmé, že by si zpracování takto závažného a náročného tématu zasloužilo podstatně více času a péče. S ohledem na okolnosti, však přesto navrhuji práci přijmout k obhajobě a hodnotit ji známkou „dobře“.

V Praze 2. 9. 2021 Milan Hanyš, Ph.D.